

Asia: VN/9732/2019

STM065:00/2019 Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain, työsopimuslain ja varhaiskasvatuslain muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi

Yleiset kommentit uudistuksesta ja esitysluonnokseen sisältyvistä ehdotuksista

- **yleiset huomiot ehdotetuista vanhempainpäiväraahjärjestelmän muutoksista**

Keskosperheiden yhdistys Kevyt on valtakunnallinen keskosperheiden oma verkosto, jolla on yli 450 jäsentä. Kevyen toiminnan ydin on tukea ja edistää keskosperheiden hyvinvointia sekä tasa-arvoa. Yhdistys on toiminut keskosperheiden etujärjestönä jo vuodesta 1997 tehden arvokasta työtä keskosperheiden hyvinvoinnin edistämiseksi. Keskosperheiden hyvinvointiin vaikuttaa myös suunnitteilla oleva perhevapaaudistus.

Vuonna 2019 Suomessa syntyi 2 509 keskosta, joista pikkukeskosia oli 376 (Perinataalitilasto 2019, THL). Keskosilla tarkoitetaan lapsia, jotka ovat syntyneet ennen raskausviikkoa 37 ja pikkukeskosilla tarkoitetaan lapsia, jotka ovat syntyneet ennen raskausviikkoa 32+0 tai syntymäpaino on ollut alle 1501 grammaa. Keskokset viettävät sairaalahoidossa usein viikkoja, jopa kuukausia, kotiutuen aikaisintaan raskausviikolla 35. Keskosuuden tuomat haasteet eivät pääty sairaalahoidon päättyessä, vaan intensiivinen seuranta ja kotihoito jatkuvat kotiutumisen jälkeen, pikkukeskosilla usein vielä vuosia eteenpäin vaikuttaen mm. keskosen varhaiskasvatuksen aloittamisen ajankohtaan. Kevyt ottaa kantaa perhevapaaudistukseen tuomalla esiin niitä erityispiirteitä, joita keskosen vanhemmuuteen liittyy ja jotka tulisi huomioida perhevapaaudistuksessa.

Kevyt on perhevapaaudistuksen kannalla, koska se edistää tasa-arvoista perhevapaiden jakautumista vanhempien kesken. Tuomme esille kolme perhevapaaudistusluonnoksesta esiin nousutta keskosperheitä koskettavaa huolta sekä niihin ratkaisuehdotuksemme. Näillä ehdotuksilla voitaisiin turvata keskosperheiden hyvinvointi ja asema sekä vanhempien ja lapsen välisen kiintymyssuhteen kehittymisen tukeminen perhevapaaudistuksessa.

1. Perhevapaiden kesto ja alkaminen, kun lapsi syntyy ennenaikaisesti. Äidin vanhempainrahakauden kuluminen vastasyntyneen ollessa pitkään sairaalahoidossa.
2. Isälle kiintiöidyn perhevapaan kesto, äidin ja vauvan kanssa yhdessä kotona vietetty aika.
3. Perhevapaiden menetys, kun vauva menehtyy kohtuun, synnytyksessä tai vastasyntyneenä.

Perhevapaaudistus on paikallaan ja tulee olemaan erittäin merkittävä edistysaskel Suomen perhepolitiikassa. Nyt päättäjillä ja eduskunnalla on mahdollisuus edistää tasa-arvoa, poistaa epäkohtia ja vaikuttaa positiivisesti lapsiperheiden asemaan sekä mahdollisesti myös syntyvyyteen. Näyttäkää, että yhteiskuntamme on inhimillinen kriisin kohdatessa, puolustamme aina pienimpiä ja olemme perheiden tukena uuden elämän alkumetreiltä lähtien. Tehdään Suomesta entistä parempi paikka syntyä ja kasvaa.

- **kommentit raskaus- ja erityisraskausrahaa koskevista ehdotuksista ja perusteluista**

- **kommentit vanhempainrahaa koskevista ehdotuksista ja perusteluista**

Tuomme esille kolme perhevapaaudistusluonnoksesta esiin noussutta keskosperheitä koskettavaa huolta sekä niihin ratkaisuehdotuksemme.

Käytämme ehdotuksessa esimerkkitapausta havainnollistamaan perhevapaaudistuksen vaikutuksia keskosperheisiin.

Esimerkkitapaus:

Vauva syntyy raskausviikolla 28+0, 12 viikkoa (3 kuukautta / 84 päivää) etuajassa ja vauva joutuu olemaan sairaalahoidossa 20 viikkoa (5 kuukautta / 140 päivää) haasteellisen keuhkotilanteen ja muiden keskosuuteen liittyvien komplikaatioiden takia. Vauva kotiutuu viiden kuukauden kalenterissä (ikä syntymäpäivästä), korjattua ikää (ikä lasketusta ajasta) on kaksi kuukautta. Kotiin tulee myös happirikastin sekä muita kotisairaalaravikkeitä. Isä jää isälle kiintiöidylle perhevapaalle vauvan kotiutuessa.

1. Perhevapaiden kesto ja alkaminen, kun lapsi syntyy ennenaikaisesti. Äidin vanhempainrahakauden kuluminen vastasyntyneen ollessa pitkään sairaalahoidossa.

2. Isälle kiintiöidyn perhevapaan kesto, äidin ja vauvan kanssa yhdessä kotona vietetty aika.
3. Perhevapaiden menetys, kun vauva menehtyy kohtuun, synnytyksessä tai vastasyntyneenä.

Ehdotus 1. Vanhempainrahakausi

Nykyisessä perhevapaajärjestelmässä äidin äitiysrahakausi alkaa aikaisintaan 50 päivää ja viimeistään 30 päivää ennen laskettua aikaa tai heti seuraavasta päivästä vauvan syntymän jälkeen, jos vauva syntyy ennenaikaisesti, eikä äitiysrahakausi ole vielä alkanut. Niin monta päivää aikaisemmin, kun lapsi on syntynyt ennen äitiysrahakauden alkua, siirtyy vanhempainvapaan jatkeeksi. Äitiysrahakauden pituus on 105 päivää.

Perhevapaauudistuksessa äitiysrahakausi muuttuu raskausrahakaudeksi, jonka pituus on 40 päivää ja se voi alkaa aikaisintaan 30 päivää ennen laskettua aikaa. Keskosäidin asema sekä äidin ja lapsen kiintymysuhteen kehittyminen heikentyy, koska äidin raskausrahakausi sekä suurin osa äidille kiintiöidystä vanhempainrahakaudesta kuluu sairaalassa.

Esimerkkitapauksessa keskonen kotiutuu vihdoin viiden kuukauden iässä (140 kalenteripäivää / 120 vanhempainrahapäivää). Äidille kiintiöidystä vanhempainrahakaudesta on jäljellä enää 80 päivärahopäivää, eli vajaa kolme kuukautta. Tämä johtuu siitä, että raskausrahakausi on alkanut 54 päivää ennenaikaisesti, jolloin raskausrahakauden jälkeen alkaa äidille kiintiöity vanhempainrahakausi (160 päivärahopäivää). Tämän jälkeen äiti voi pyytää isää/toista vanhempaa antamaan äidille yhteisesti jaettavan osuuden, jolloin hän voi olla vauvan kanssa kotona vielä noin 2,5 kuukautta (0-63 päivää). Kaiken kaikkiaan äiti voi olla vauvan kanssa kotona noin kuusi kuukautta (eli 143 päivää), kun taas täysiaikaisena syntyneen lapsen äiti voi olla kotona noin 9,3 kuukautta (160 päivää +63 päivää = 223 päivää). Tästä seuraisi todennäköisesti se, että keskosperheen jompikumpi vanhemmista jäisi vielä hoitovapaalle, koska kiintiöidyt vanhempainvapaat olisi jo käytetty, eikä lapsi ole välttämättä keskosuuden haasteista ja kehitysviivästyelmästä johtuen valmis varhaiskasvatukseen.

Keskosina syntyneillä lapsilla voi olla haasteita varhaiskasvatukseen liittymisen, kuten infektioherkkyyttä. Tämä voi vaikuttaa siihen, että keskoslapset aloittavat varhaiskasvatuksessa myöhemmin verrattuna täysiaikaisena syntyneisiin lapsiin, mikä voi asettaa perheet taloudellisesti eriarvoiseen asemaan. Täysiaikaisena syntyneellä lapsella voi olla paremmat edellytykset varhaiskasvatukseen aloittamiseen ja lapsen vanhemmat voivat halutessaan palata suoraan vanhempainvapaalta työhön, eikä perheen taloudessa tapahdu yhtä merkittäviä muutoksia. Hoitovapaalla tukien määrä putoaa merkittävästi vanhempainvapaiden tukien määrästä ja voi asettaa perheen taloudelliseen ahdinkoon, mikäli kertyneitä säästöjä ei ole tai niitä ei ole riittävästi. On myös hyvä huomata, että keskoslapsen hoidon kustannukset ovat suuret, sillä tehohoito- ja sairaalajaksot ovat usein pitkiä ja seurantakäyntejä tarvitaan useita mahdollisesti vuosien ajan.

Tuemme Suomen Monikkoperheet ry:n visiota ja ehdotamme Ruotsin mallin mukaista järjestelyä, suomalaisessa järjestelmässä olemassa olevia vapaita muokaten. Ehdotamme, että molemmat

vanhemmat saavat keskosen sairaalahoidon ajalta erityishoitorahaa, jolloin äidille kiintiöity vanhempainrahakausi ei kuluisi sairaalassa, ja vanhemmat olisivat tasa-arvoisessa asemassa perhevapaiden käytön suhteen sekä muihin tuoreisiin perheisiin nähden. Molempien vanhempien läsnäolo vastasyntyneen keskosien luona sairaalassa on äärimmäisen tärkeää, sillä kiintymyssuhteen kehittyminen saattaa vaarantua, mikäli vanhemmuutta ei tueta lapsen tehohoito- ja sairaalajakson aikana. Vanhemmat vahvasti mukaan -mallin mukaan vanhempien läsnäolo tukee kiintymyssuhteen muodostumista, vanhempien ja lapsen välisen vuorovaikutuksen paranemista sekä auttaa vähentämään vanhempien kokemaa stressiä. Vanhempien läsnäololla ja perhekeskeisellä toimintatavalla on positiivisia vaikutuksia myös vauvoihin, sillä lapsen sairaalahoidon tarve saattaa lyhentyä. (Vanhemmat vahvasti mukaan, 2012). Uskomme, että todennäköisyys hoitovapaan käyttämiseen myös pienenisi, kun intensiivistä hoitoa tarvitseva keskosen saisi olla kotona vanhempiensa kanssa yhtä pitkään kuin täysiaikaisena syntyneet vauvat, korjatun iän mukaan laskettuna.

Ehdotus 2. Isän / toisen vanhemman perhevapaat

Kannatamme Lapsiperheiden etujärjestön ja Suomen Monikkoperheiden esitystä ja nykyisen perhevapaamallin 18 isyysvapaapäivän sijaan ehdotamme, että vanhempainvapaan osuus, jonka isä / toinen vanhempi voi viettää äidin kanssa yhtä aikaa, olisi perheiden vapaasti valittavissa ja voisivat hyödyntää sitä osissa ja silloin kun tuelle on suurin tarve. Tällä voitaisiin taata kaikille vastasyntyneiden perheiden vanhemmille, myös keskosperheille, mahdollisuus hoitaa lasta yhdessä kotona lapsen ensiviikkoina ja luoda tärkeää pohjaa kiintymyssuhteelle. Vuorovaikutus ja yhdessä oleminen ovat erittäin merkittävässä asemassa erityisesti pitkän sairaalajakson jälkeen. Lisäksi esimerkitapauksessa kuvailtu tilanne, jossa lapsi kotiutuu kotisairaalan kanssa, vaatii molempien vanhempien läsnäoloa kotona kotiutumisen ensiviikkoina, jotta arki lähtee sujumaan intensiivistä hoitoa vaativan keskosien kanssa.

Ehdotus 3. Vauvan menehtyminen kohtuun, synnytyksessä tai vastasyntyneenä

Lapsen menehtyminen on ihmiselämän suurin ja vaikein tragedia, jota ei missään nimessä soisi kenenkään joutuvan kokemaan. Vauvan menehtyminen on tuoreille keskosperheille todellinen uhka, riski sekä pelko, jonka keskosperheet joutuvat kohtaamaan lapsen syntyessä ennenaikaisesti. Mitä pienemmällä viikoilla vauva syntyy, sitä suurempi menehtymisen riski on. Vuonna 2019 kuolleena syntyi 125 lasta ja 54 menehtyi alle 7 vuorokauden ikäisenä (Perinataalitalasto 2019, THL).

Nykyisessä perhevapaamallissa äiti saa pitää äitiysrahakautensa lapsen menehtyessä. Tämä takaa äidille mahdollisuuden toipua raskaudesta ja synnytyksestä sekä antaa äidille aikaa käsitellä tapahtunutta ja sururauhan. Perhevapaauudistuksessa vanhempien asema heikentyy vauvan menehtyessä. Uudistuksen mukaan äidin tulisi olla työkykyinen raskauden ja synnytyksen jälkeen heti äitiysrahakauden jälkeen. Isälle ei suoda sitäkään vähää aikaa lapsen menehtymisen tuoman surun käsittelyyn. Lapsen menehtyminen heikentää vanhempien taloudellista asemaa, sillä vanhempainrahaa maksettaisiin vain 12 arkipäivältä välittömästi synnytyksen jälkeen, jonka jälkeen vanhemman tulisi palata töihin. Me kaikki varmasti ymmärrämme, että sellaisen traagisen kokemuksen jälkeen, kumpikaan vanhemmista ei ole vielä valmiita palaamaan työpaikkaansa, mikäli heillä sellainen on, saattakaa etsimään uutta työtä itselleen.

Koska lapsen menetys, lapsen iästä riippumatta, on perheelle tragedia, kannatamme Käpy ry:n esitystä, jossa ehdotetaan 105 arkipäivän erityisvanhempainrahakautta myönnettäväksi kaikille alaikäisen lapsensa kuoleman kokeneille vanhemmille sekä heille, joiden lapsi on menehtynyt kohtuun. Lisäksi Kevyt ehdottaa Kävyin esitystä mukaillen, että jatkossa tulisi selvittää mahdollisuus Tanskan mallin mukaiseen suruvapaaseen, johon vanhemmat olisivat oikeutettuja lapsen menehtyessä. Tällöin lapsikuolemaperheet eivät olisi eriarvoisessa asemassa toisiinsa nähden. Tanskan mallissa, eli Sorgorlovissa, vanhemmat ovat oikeutettuja saamaan tukea 26 viikon, eli noin kuuden kuukauden ajalta lapsen kuoleman jälkeen. Suruvapaan aikana vanhemmat voivat työskennellä omien voimavarojensa mukaisesti. (borger.dk.)

- kommentit muita sairausvakuutuslakiin ehdotettuja muutoksia koskien

-

Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta

- kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annettuun lakiin

-

Muita etuuslakeja koskevat muutosehdotukset

- kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista muihin etuuslakeihin

-

Laki varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja koskevan lain muuttamisesta

- kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista varhaiskasvatuslakiin ja varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annettuun lakiin

-

Laki työsopimuslain ja laki merimiesten työsopimuslain muuttamisesta

- kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista työsopimuslakiin ja laki merimiesten työsopimuslakiin

-

Laki vuosilomalain ja laki merimiesten vuosilomalain muuttamisesta

- kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista vuosilomalakiin ja merimiesten vuosilomalakiin

-

Liitelait (lakiehdotukset 18-29)

- kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista liitelakeihin

-

Vaikutusten arviointi

- **Taloudelliset vaikutukset**

-

- **Vaikutukset julkiseen talouteen**

-

- **Vaikutukset kotitalouksiin**

-

- **Vaikutukset yrityksiin**

-

Vaikutukset viranomaisten toimintaan

-

- **Muut yhteiskunnalliset vaikutukset**

-

- **Vaikutukset lapsiin ja perheisiin**

-

- **Vaikutukset sukupuolten tasa-arvoon**

-

- **Vaikutukset yhdenvertaisuuteen**

-

- **Vaikutukset työllisyyteen ja työelämään**

-

- **Onko jokin olennainen vaikutus jäänyt esityksessä arvioimatta tai liian vähälle arvioinnille? Jos on, niin mikä?**

-

Hallituksen esityksen toimeenpano ja seuranta

- **kommentit liittyen uudistuksen toimeenpanoon ja seurantaan**

-

Muut mahdolliset kommentit

-

Hovi Riikka
Keskosperheiden yhdistys Kevyt